

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1978/49

Karar Sayısı:1978/63

Karar Günü:14/12/1978

Resmi Gazete tarih/sayı:31.3.1979/16595

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Gelendost Asliye Hukuk Mahkemesi,

İTİRAZIN KONUSU : 19/3/1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun Geçici 17. maddesinin 26/2/1970 günlü, 1238 sayılı Yasa ile değişik son fıkrasının Anayasa'nın 8., 10., 12., 31., 40., 41. ve 43. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

I. OLAY :

Gelendost Asliye Hukuk Mahkemesinin 1973/20 esasında kayıtlı Tapu İptali, Tescil, Men'i Müdahale ve İhtiyati Tedbir İstemi ile ilgili davanın duruşması sırasında, davalı vekilinin 1136 sayılı Yasanın Geçici 17. maddesinin 1238 sayılı Yasa ile değişik son fıkrası gereğince 7/7/1977 gününden sonra dava takip edemeyeceğini, bu fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğunu, iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasını istediğini bildirmesi üzerine yaptığı inceleme sonunda bu savın ciddi olduğu kanısına varan mahkeme, itiraz konusu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III. YASA HÜKÜMLERİ :

1- İptali istenen yasa kuralı :

19/3/1969, günlü ve 1136 sayılı Yasanın Geçici 17. maddesinin son fıkrasını değiştiren 26/2/1970 günlü, 1238 sayılı Yasa hükmü şöyledir : "Bu maddenin üçüncü fıkrası 7 Temmuz 1977 tarihinde yürürlükten kalkar." .

İtirazın dayanağı Anayasa kuralları :

Madde 8- Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Madde 10- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlıyan siyasî iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.

Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Madde 31- Herkes, meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak, iddia savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.

Madde 40- Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri, ancak kamu yararı amacıyla sınırlıyabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

Madde 41- iktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir.

İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak Devletin ödevidir.

Madde 43- Kimse, yaşına, gücüne ve cinsiyetine uygun olmıyan bir işte çalıştırılmaz.

Çocuklar, gençler ve kadınlar, çalışma şartları bakımından özel olarak korunur.

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca 22/6/1978 gününde Kani Vrana, Şevket Müftügil, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Sekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Osman Tokcan, Âdil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu ve Nedet Darıcıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında aşağıdaki konu üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın Değişik 151. maddesinde "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır" kuralı yer almıştır.

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin, temsil yetkisi yasa ile sona erdirilen vekilce öne sürülmüş olan Anayasaya aykırılık savını ciddi sayma yetkisi olup olmadığı üzerinde durulmuş ve konu bu açıdan incelenmiştir.

Bu konuda bir sonuca varılabilmesi için olayın oluşma biçiminin daha yakından izlenmesinde yarar görülmüştür.

13/9/1977 günlü oturuma gelen davalı vekili, "kanunen vekilliğini sona ermiştir. Masrafını veriyorum müvekkilime tebligat yapılsın" demiş ve mahkemede; davalıya tebligat yapılmasına, duruşmanın 20/10/1977 gününe ertelenmesine karar vermiştir. Evrak arasında bulunan onanmış tutanak örneklerinde davetiye çıkarıldığı yazılı olmasına karşın, 20/10/1977 günlü oturuma ilişkin tutanakta da davalıya tebligat yapılmadığı belirtilmektedir. Bundan başka davalı vekili önceki oturumda yaptığı açıklamanın tersine 20/10/1977 günlü oturuma katılmış, davacı vekili de davalı vekilinin dava takipçiliği yetkisi yasa gereği 7/7/1977 gününde kalkmış olduğunu ve duruşmaya kabulüne olanak bulunmadığını ileri sürmüştür. Davalı vekili dava takipçiliğiyle ilgili kimi belgeler ibraz edeceğini açıklayarak kendisinin bu davadan elinin çektilmesini öngören yasa hükmünün Anayasaya aykırılığı savında bulunmuştur. Mahkeme, bu belgeler incelendikten sonra aykırılık savının karara bağlanmasını yerinde görmüş ve 2/3/1978 günü oturumda da savı ciddi bularak Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

Esas Sayısı:1978/49
Karar Sayısı:1978/63

Her şeyden önce şu yönün açıklanması yerinde olur. Davalı vekilinin 13/9/1977 günlü tutanağa geçen beyanı, vekâlet görevinden çekilme ya da vekilin azledilmesi gibi kesin sonuç doğuran bir irade açıklaması niteliğinde değildir. Ayrıca "Kanunen vekilliğim sona ermiştir" biçimindeki bu beyan, müvekkile de ulaşmamış ve hukuksal ve bağlayıcı bir durum oluşturmamıştır. Nitekim 20/10/1977 günü oturuma gelen vekil, Anayasaya aykırılıktan söz etmiş görevini yapmaya ve yetkilerini kullanmaya engellik eden bu hükmün iptalini isteyerek önceki oturumdaki beyanını ortadan kaldıran biçimde sözde ve davranışta bulunmuştur. Hemen belirtmek gerekir ki, iptali istenen yasa hükmüyle vekille müvekkil arasında yapılmış olan vekâlet sözleşmelerinin hedef alındığı ve bunların geçersiz hale getirildiği düşünülemez. Sözü edilen hükmün ereği kapsamına giren görevlilerin yetkisini sona erdirmektir. Oysa vekilin, vekâlet sözleşmesiyle müvekkilini temsil etme görevi yönünden, o davada yüklendiği kimi hakları ve yükümleri vardır ve Anayasanın 151. maddesi de, Anayasaya aykırılık savında bulunmayı, yalnız tarafların kullanabileceği şahsi bir hak durumuna getirmiş değildir.

Yasa ile temsil yetkisi sona ermiş olsa dahi davadan elini çekmemiş olan vekilin, o davada uygulanma durumunda olan yasa hükümlerinin Anayasa'ya aykırılık savında bulunmaya yetkileri olduğu ortadadır.

Abdullah Üner, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Osman Tokcan ve Âdil Esmer bu görüşe katılmamışlardır.

Böylece yapılan ilk inceleme sonunda :

"Dosyanın eksikliği bulunmadığından işin esasının incelenmesine Abdullah Üner, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Osman Tokcan ve Âdil Esmer'in (Mahkeme, vekillik hakkı kanunla kaldırılmış bulunan ve bu bakımdan davada taraflardan, birisi olarak kabulüne olanak bulunmayan kişinin Anayasa'ya aykırılık savını ciddi görmüş ve kendisini bu kaniya götüren gerekçeli kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Dosyadan açıkça belli olan bu durumu, Mahkemenin re'sen Anayasa Mahkemesine başvurması niteliğinde değerlendirmeye ve bu bakımdan itirazı geçerli saymaya da olanak bulunmadığından itirazın reddine karar verilmelidir) yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile" karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, Gelendost Asliye Hukuk Mahkemesi'nin başvurma karar ve ekleri, iptali istenen yasa hükmü, ilgili Anayasa kuralları, bunlara ilişkin gerekçeler ve konu ile ilgili öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

İtiraz konusu 19/3/1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun Geçici 17. maddesinin 26/2/1970 günlü, 1238 sayılı Yasa ile değişik son fıkrasının Anayasa'nın 8, 10, 12, 31, 40, 41, ve 43. maddelerine aykırı bulunduğu ileri sürüldüğünden, incelenen bu maddeler açısından ayrı ayrı yapılacaktır.

A) 1136 sayılı Yasanın Geçici 17. maddesinin 26/2/1970 günlü, 1238 sayılı Yasa ile değişik son fıkrası daha önce başka bir dava dolayısıyla Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve 20/12/1977 günlü, esas 1977/121, karar 1977/142 sayılı kararla bu fıkranın Anayasa'nın 8., 12., 31.ve 40. maddeleri hükümlerine aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verilmiştir. Bu karar 20/3/1978 günlü, 16234 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kez itiraz yoluna başvuran mahkeme de aynı hükmün iptalini istemiştir.

Esas Sayısı:1978/49
Karar Sayısı:1978/63

İtiraz konusu hükmün, Anayasa'nın 8., 12., 31. ve 40 maddelerine aykırı olmadığına ilişkin gerekçeler Anayasa Mahkemesinin yukarıda sözü geçen kararında ayrıntıları ile açıklanmış bulunduğundan, bunların yinelenmesine gerek görülmemiştir. .

B) İtiraz konusu hükmün Anayasa'nın 10., 41 ve 43. maddelerine de aykırılığı savına gelince

:

1- Anayasa'nın 10. maddesi açısından inceleme :

Anayasa'nın 10. maddesi, herkesin, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlükleri bulunduğunu belirtmiş ve Hukuk Devleti ilkelerine göre Devletin, bu hak ve özgürlükleri sınırlayan siyasal, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırmakla ve kişinin maddi ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamakla ödevli olduğunu hüküm altına almıştır. Bu nedenle yurttaşların Devletten, vekâlet işlerini yürüten kişilerin bu görevi yerine getirebilecek ve yasa, tüzük ve yönetmeliklere uygun bir sonuca ulaştırabilecek nitelikte olmalarının sağlanmasını istemeğe hakları vardır. Bu durumun Anayasa'ya uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi, Devletin ödevlerindedir. İddia ve savunma hakkının yargı hakkının yargı mercii önünde vekil eliyle kullanılması, vekilin mevzuat ve hukuk alanında yeterince bilgi sahibi olmasını zorunlu kılar. 1136 sayılı Yasanın Geçici 17. maddesinin son fıkrası ile ulaşılmak istenen amaç da budur. Sözü geçen fıkranın kapsamına giren kişilerin sırf 20-30 yıl dava takipçiliği yapmış olmaları da, kendilerine, yasanın esaslarına aykırı olarak kazanılmış bir hak sağlayamaz. Açıklanan bu nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir.

2- Anayasa'nın 41. ve 43 maddeleri açısından inceleme :

Başvuran mahkemece öne sürülen savların Anayasa'nın 41. ve 43. maddeleriyle ilgili bir yönü bulunmadığından bu konu üzerinde ayrıca durulmasına gerek görülmemiştir.

Bu durum karşısında, 19/3/1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun Geçici 17. maddesinin 26/2/1970 günlü, 1238 sayılı Yasa ile değişik son fıkrası hükmünün Anayasa'nın 8., 10., 12., 31., 40., 41. ve 43. maddelerine aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verilmelidir.

Şevket Müftügil, Muhittin Gürün, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

VI. SONUÇ :

İtiraza konu edilen 1136 sayılı Avukatlık Kanununun Geçici 17. maddesinin 26/2/1970 günlü, 1238 sayılı Yasa ile değiştiren son fıkrası hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve başvurunun reddine, Şevket Müftügil, Ahmet H. Boyacıoğlu, Muhittin Gürün ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla, 14/12/1978 gününde karar verildi.

Başkan
Şevket Müftügil

Başkanvekili
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Muhittin Gürün

Esas Sayısı:1978/49
Karar Sayısı:1978/63

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Osman Tokcan

Üye
Rüştü Aral

Üye
Muammer Yazar

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye
Nahit Saçlıoğlu

Üye
Hüseyin Karamüstantikoğlu

Üye
Kenan Terzioğlu

Üye
Necdet Darıcıoğlu

Üye
Bülent Olçay

KARŞIOY YAZISI

İtiraza konu edilen hükmün Anayasa'ya aykırılık nedenleri 20/3/1978 günlü Resmî Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 20/12/1977 günlü, 1977/121 -142 sayılı kararında (kararlar dergisi, sayı 15, sayfa 637) ayrıntılı olarak açıklanmış olduğundan bunların yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Aynı gerekçelerle itiraz konusu hükmü Anayasa'ya uygun bulan çokluk görüşüne karşıyız.

Başkan
Şevket Müftügil

Başkanvekili
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu